

Standeskanzlei Graubünden
Chanzlia chantunala dal Grischun
Cancelleria dello Stato dei Grigioni

**Lescha davart l'agir dal Cussegl grond e da la Regenza
en situaziuns excepziunalas (lescha generala)**

e

**revisiun parziala da l'Urden da gestiun dal Cussegl grond
(agir dal Cussegl grond en situaziuns excepziunalas)**

Rapport explicativ

Cuira, avust 2026

Cuntegn

Il pli impurtant en furma concisa.....	3
1. Situaziun da partenza.....	4
1.1 Pandemia da COVID.....	4
1.2 Motiv per la revisiun	4
1.3 Dretg vertent, enconuschientschas e basegn d'agir.....	5
1.3.1 Chaussas generalas	5
1.3.2 Cussegl grond.....	6
<i>a. Urden da procedura divergent.....</i>	<i>6</i>
<i>b. Sesidas virtualas</i>	<i>7</i>
<i>c. Elecziuns secretas.....</i>	<i>8</i>
<i>d. Procedura da circulaziun da la Conferenza da las presidentas e dals presidents.....</i>	<i>9</i>
<i>e. Procedura da circulaziun da las cumissiuns</i>	<i>9</i>
<i>f. Dumonda urgenta.....</i>	<i>10</i>
<i>g. Incumbensa urgenta.....</i>	<i>10</i>
<i>h. Procedura da resoluziun.....</i>	<i>11</i>
1.3.3 Regenza	12
<i>a. Spustament u annullaziun da votaziuns</i>	<i>12</i>
<i>b. Abilitad da decider da la Regenza</i>	<i>13</i>
2. Finamiras da la revisiun.....	14
3. Project da revisiun	15
3.1 Principis da las novas regulaziuns.....	15
3.1.1 Stgalim da las normas	15
3.1.2 Integraziun en l'urden giuridic existent.....	15
3.1.3 Cuntegns da la regulaziun	15
3.2 Explicaziuns davart las singulas disposiziuns	16
3.2.1 Lescha davart il Cussegl grond.....	16
3.2.2 Urden da gestiun dal Cussegl grond.....	17
3.2.3 Lescha davart ils dretgs politics en il chantun Grischun	19
3.2.4 Lescha davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administraziun	19
4. Consequenzas finanzialas e persunalas	20
5. Entrada en vigur	21

Il pli important en furma concisa

Cun la revisiun parziala qua avant maun duai vegnir realisada l'incumbensa da la fracziun da la PCD concernent ils fatgs ch'ins ha emprendì da la pandemia COVID-19. Questa incumbensa era vegnida inoltrada ils 19 da zercladur 2020 ed acceptada en la sessiun d'october 2020. La Regenza era vegnida incaricada:

- (1) da far in rapport davart la meglieraziun da l'abiltad d'agir da la Regenza e dal Cussegl grond sco er davart la collavuraziun tranter il chantun, las regions e las vischnancas en situaziuns extraordinarias;
- (2) sa basond sin ils fatgs ch'ins ha emprendì da quest rapport, da proponer al Cussegl Grond da far las adattaziuns necessarias da la basa legala, per exempel per garantir l'audiziun da las regions e da las vischnancas, d'amplifitgar las cumpetenzas da decider da las cumissiuns spezialisadas dal Cussegl grond, d'admetter conferenzas da video e votaziuns online, u autras furmas che na pretendan betg ina preschientscha fisica, per prender conclus legalmain valaivels.

Ina gronda evaluaziun posteriura da la crisa ha mussà, ch'il concept fundamental dal dretg d'urgenza è sa cumprovà durant la pandemia da COVID. Quest concept, ch'è francà en la Constituziun chantunala, prevesa da spustar temporarmain la cumpetenza legislativa dal Cussegl grond a la Regenza, cun la resalva ch'ils conclus respectivs vegnian approvads pli tard dal Cussegl grond.

En vista a la meglieraziun da l'abiltad d'agir dal Cussegl grond e da la Regenza èsi sa mussà, ch'igl exista in basegn d'agir sin plaun legislativ, e quai en la Lescha davart il Cussegl grond, en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond, en la Lescha davart ils dretgs politics en il chantun Grischun sco er en la Lescha davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administraziun. Cun las revisiuns parziaslas proponidas per quests relaschs duain vegnir stgaffidas las basas giuridicas necessarias per quest intent.

La revisiun parziala cuntegna en spezial:

- disposiziuns che permettian al Cussegl grond en situaziuns excepziunalas da divergiar durant in temp limità da ses urden general da procedura;
- disposiziuns davart sesidas virtualas e davart la participaziun virtuala da singulas commembras e commembers a sesidas fisicas dal Cussegl grond e da ses organs;
- disposiziuns davart la realisaziun d'elecziuns secretas dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart la procedura da circulaziun da la Conferenza da las presidentas e dals presidents e da las cumissiuns dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart dumondas ed incumbensas urgentas dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart la procedura da resoluziun dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart il spustament u l'annullaziun da votaziuns; sco er
- disposiziuns davart l'abiltad da decider da la Regenza.

Ina da las finamiras da l'incumbensa da la fracziun era quella da meglierar la collavuraziun tranter il chantun, las regions e las vischnancas. Quest tema è vegnì tractà tranter auter en il rapport d'evaluaziun da la Scola politecnica federala (SPF) Turitg da l'onn 2022. La meglieraziun è vegnida realisada cun la revisiun parziala da

l'Ordinaziun tar la Lescha davart la protecziun da la populaziun, ch'è entrada en vigur il 1. da schaner 2026.

1. Situaziun da partenza

1.1 Pandemia da COVID

La pandemia da COVID che ha cumenzà il december 2019, è stada ina sfida extraordinaria er per las instituziuns statalas dal chantun Grischun ed ha mussà ils cunfins da l'urden giuridic existent. Temporarmain ha la Regenza stuì agir entaifer in fitg curt temp sin basa dal dretg d'urgenza. La rolla dal Cussegl grond percenter è sa restrenscha principalmain sin l'examinaziun e l'approvaziun d'ordinaziuns e da conclus decretads da la Regenza tenor il dretg d'urgenza, sin la consultaziun da las cumissiuns permanentas sco er sin l'approvaziun dals credits posteriurs tras la Cumissiun da gestiun. Questa regulaziun da las cumpetenzas ha l'autur da la Constituziun chantunala previs per temps da crisa ed è da princip indispensabla. Per in parlament da milissa èsi – al cumenzament d'ina crisa – quasi nunpussavel da stgaffir entaifer in fitg curt temp basas giuridicas complexas per dumagnar la crisa u per mitigiar sias consequenzas. Guardond enavos han las regulaziuns da dretg d'urgenza funcziunà bain ord vista da la Regenza.

1.2 Motiv per la revisiun

En la sessiun da zercladur 2020 ha la fracziun da la PCD inoltrà l'incumbensa concernent ils fatgs ch'ins ha emprendì da la pandemia da COVID-19. La Regenza dueva vegnir incaricada:

- (1) da far in rapport davart la meglieraziun da l'abiltad d'agir da la Regenza e dal Cussegl grond sco er davart la collavuraziun tranter il chantun, las regiuns e las vischnancas en situaziuns extraordinarias;
- (2) sa basond sin ils fatgs ch'ins ha emprendì da quest rapport, da proponer al Cussegl Grond da far las adattaziuns necessarias da la basa legala, per exempel per garantir l'audiziun da las regiuns e da las vischnancas, d'amplifitgar las cumpetenzas da decider da las cumissiuns spezialisadas dal Cussegl grond, d'admetter conferenzas da video e votaziuns online, u autras furmas che na pretendan betg ina preschientscha fisica, per prender conclus legalmain valaivels.

La Regenza ha proponì al Cussegl grond d'acceptar questa incumbensa. Ella è sa declarada pronta da far in'analisa e da suttametter al Cussegl grond ina missiva cun eventualas propostas per adattar las basas legalas necessarias. En la sessiun d'october 2020 ha il Cussegl grond acceptà l'incumbensa cun 110 cunter 0 vuschs e 0 abstenziuns.

En la sessiun da zercladur 2020 ha plinavant la fracziun da la PS inoltrà ina proposta da prender in conclus direct, che preveseva d'installar ina cumissiun ad hoc che dueva examinar l'introducziun da mesiras, per garantir l'abiltad d'agir dal Cussegl grond en temps da crisa u sch'in privel resulta da l'entardament (p.ex. tras ina incumbensa

urgenta).¹ Suenter che la Regenza aveva empermess d'integrar questa tematica en l'elavuraziun cumplexsiva da l'incumbensa da la fracziun da la PCD, ha la fracziun da la PS retratg durant la sessiun d'october 2020 sia proposta da prender in conclus direct.²

1.3 Dretg vertent, enconuschientschas e basegn d'agir

1.3.1 *Chaussas generalas*

Gia il matg 2020 ha la Regenza incumbensà l'Uffizi da militar e da protecziun civila (UMPC) da realisar in process cumplexsiv per in'elavuraziun posteriura. La finamira era en spezial quella d'analisar criticamain il management da crisas dal chantun Grischun durant la pandemia da COVID e d'elavurar recumandaziuns sin basa da cumprovas per mauns da la Regenza, cun l'intent d'optimar la prevenziun e la superaziun da crisas futuras. En il rom da quest process ha il UMPC surdà il settember 2021 al Center for Security Studies (CSS) da la SPF Turitg l'incarica da far in rapport d'evaluaziun extern davart il management chantunal da crisas. Il rapport è cumparà il settember 2022. El cuntegna in'examinaziun dal management da crisas dal chantun Grischun durant la pandemia da COVID per la perioda dal schaner 2020 fin l'avrigl 2022 sco er recumandaziuns per mauns da la Regenza, per optimar la prevenziun e la superaziun da crisas futuras.³

Il rapport sco er in'analisa da las basas giuridicas existentas han mussà, ch'il concept fundamental dal dretg d'urgenza è sa cumprovà durant la pandemia da COVID. Quest concept, ch'è francà en la l'art. 48 da la Constituziun dal chantun Grischun⁴, prevesa da spustar temporarmain la cumpetenza legislativa dal Cussegl grond a la Regenza, cun la resalva ch'ils conclus respectivs vegnian approvads pli tard dal Cussegl grond. Er la scienza valitescha quest concept sco adequat.⁵

Ina da las finamiras da l'incumbensa da la fracziun era quella da meglierar la collavuraziun tranter il chantun, las regions e las vischnancas. Quest tema è vegnì tractà tranter auter en il rapport da la SPF numnà qua survar⁶. La meglieraziun è vegnida realisada tras la revisiun parziala da l'Ordinaziun tar la Lescha davart la protecziun da la populaziun⁷, ch'è entrada en vigur il 1. da schaner 2026.

In basegn d'agir vesa la Regenza dentant – adina cun la resalva ch'i vegnia applitgà il dretg d'urgenza – en connex cun la meglieraziun da l'abiltad d'agir dal Cussegl grond

¹ PCG 5/2019-2020, p. 759 s. e p. 767 s.

² PCG 2/2020-2021, p. 447 ss.

³ THIEL JAN / HAURI ANDRIN, Risk and Resilience Report, Evaluation des Krisenmanagements des Kantons Graubünden in der Coronavirus-Pandemie, Center for Security Studies (CSS), SPF Turitg 2022, da consultar sut: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RR-Reports-2022-Evaluation-Krisenmanagement-Graubunden.pdf>.

⁴ Constituziun chantunala, CC; DG 110.100.

⁵ STÖCKLI ANDREAS, Regierung und Parlament in Pandemiezeiten, en: ZSR Sondernummer 2020, p. 53; WALDMANN BERNHARD, Staatsrechtliche Herausforderungen, en: Uhlmann Felix / Höfler Stefan [ed.], Notrecht in der Corona-Krise, Schriften des Zentrums für Rechtsetzungslehre, tom 12, Turitg / Son Gagl 2021, p. 37.

⁶ Guardar annotaziun 3.

⁷ ORtLPPC; DG 630.010. Cf. CUL 2025-068.

e da la Regenza. Ina tala meglieraziun pudess ins cuntanscher cun relaschar las suandantas disposiziuns:

- disposiziuns che permettian al Cussegl grond en situaziuns excepziunalas da divergiar durant in temp limità da ses urden general da procedura;
- disposiziuns davart sesidas virtualas e davart la participaziun virtuala da singulas commembras e commembers a sesidas fisicas dal Cussegl grond e da ses organs;
- disposiziuns davart la realisaziun d'elecziuns secretas dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart la procedura da circulaziun da la Conferenza da las presidentas e dals presidents e da las cumissiuns dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart dumondas ed incumbensas urgentas dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart la procedura da resoluziun dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart il spustament u l'annullaziun da votaziuns; sco er
- disposiziuns davart l'abiltad da decider da la Regenza.

Quests objects da regulaziun pertutgan la Lescha davart il Cussegl grond⁸ e l'Urden da gestiun dal Cussegl grond⁹ (che sa chatta sin il stgalim d'ordinaziuns), la Lescha davart ils dretgs politics en il chantun Grischun¹⁰ sco er la Lescha davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administraziun¹¹. Per elavurar e concluder revisiuns da la Lescha davart il Cussegl grond sco er da l'Urden da gestiun dal Cussegl grond è da princip cumpetent il Cussegl grond. Cun l'incumbensa qua avant maun ha el dentant incaricà explicitamain la Regenza «da proponer al Cussegl Grond da far las adattaziuns necessarias da la basa legala [...]»¹². Perquai cuntegna il project er propostas da revisiun per la Lescha davart il Cussegl grond e per l'Urden da gestiun dal Cussegl grond.

1.3.2 Cussegl grond

a. Urden da procedura divergent

Disposiziuns davart l'urden general da procedura dal Cussegl grond èn cuntegnidas tant en la Lescha davart il Cussegl grond sco er en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond (cf. art. 39 ss. LCG ed art. 44 ss. UGCG). Tenor la Lescha davart il Cussegl grond sto la presidenta u il president dal Cussegl grond convocar il Cussegl grond mintgamai almain 14 dis avant l'avertura d'ina sessiun (art. 39 LCG). Questa regla vala tant per sessiuns ordinarias sco er per sessiuns supplementaras resp. extraordinarias (art. 6 LCG).

En vista a la meglieraziun da l'abiltad d'agir dal Cussegl grond èsi sa mussà, ch'i n'exista nagina basa giuridica per pudair divergiar da l'urden general da procedura dal Cussegl grond e per applitgar proceduras pli sveltas e pli simplas (p.ex. termins da convocaziun pli curts per sessiuns, midada dal quorum per conclus, adattaziuns da l'andament da las debattas). Suentar l'annullaziun da la sessiun d'avrigl 2020 han ins p.ex. ponderà da far ina sessiun extraordinaria. D'ina tala èsi la finala vegnì desistì,

⁸ Lescha davart il Cussegl grond, LCG; DG 170.100.

⁹ UGCG; DG 170.140.

¹⁰ LDPC; DG 150.100.

¹¹ LORA; DG 170.300.

¹² Guardar annotaziun 1.

perquai ch'ella n'avess betg pudì vegnir organisada e realisada entaifer in temp uschè curt. Cun ina basa giuridica che permetta en situaziuns excepziunalas da divergiar da l'urden general da procedura, pudess il Cussegl grond agir en moda pli flexibla en talas situaziuns.

Perquai vegn proponida ina basa giuridica che permetta a la Conferenza da las presidentas e dals presidents (CP) – sco organ directiv e coordinativ dal Cussegl grond – da concluder en situaziuns excepziunalas mesiras organisatoricas da durada limitada, che divergeschan da l'urden general da procedura.

b. Sesidas virtualas

Il Cussegl grond è da princip abel da decider, sche almain la mesadad da tut las commembras e commembers èn preschents a la tractativa ed a la votaziun (art. 41 al. 1 LCG). El sa raduna per ordinari en la citad da Cuir (art. 44 al. 1 UGCG). Regulaziuns expressivas davart il lieu da sesidas da la CP e da las cumissiuns n'existan betg.¹³

La noziun «per ordinari», che vegn duvrada en l'art. 44 al. 1 UGCG, permetta viceversa da sa radunar «extraordinariamain» en auters lieus (sco p.ex. las sessiuns tradiziunalas en las regiuns u las sessiuns durant la pandemia a Tavau). Areguard la dumonda, sche las noziuns «preschent» e «sa radunar» pon vegnir chapidas mo en il senn fisic u er en il senn virtual, divergeschan las opiniuns da la giurisdicziun e da la scienza.¹⁴ Independentamain da quai n'èn las regulaziuns concernent las premissas per realisar sesidas virtualas dal Cussegl grond e da ses organs (CP e cumissiuns) en mintga cas betg cleras.

Ina sesida virtuala – en il senn d'ina noziun generala – vul dir qua, che la sesida ha lieu ubain dal tuttafatg en il spazi virtual e che tut las participantas ed ils participants sa participeschan a la sesida ord distanza sur in'applicaziun digitala, ubain che la sesida ha lieu en furma fisica e che mo singulas personas sa participeschan a la sesida ord distanza sur in'applicaziun digitala.

Plaun federal: Sin plaun federal pon las sesidas da las Chombras avoir lieu en l'avegnir sut tschertas premissas en moda virtuala.¹⁵ Tractativas ed elecziuns secretas èn dentant er vinavant exclusas en moda virtuala.¹⁶ Per realisar elecziuns secretas virtualas manchian fin ussa las premissas tecnicas. Soluziuns da standard correspudentas n'existian anc betg. Anzi, i stuess vegnir sviluppà in sistem specific che chaschunass gronds custs e lavur considerabla e che duvrass tests ed actualisaziuns permanentas.¹⁷ La participaziun virtuala da singulas commembras e commembers dal parlament

¹³ Guardar art. 11 UGCG (CP) ed art. 13 ss. UGCG (cumissiuns).

¹⁴ Guardar UFFIZI FEDERAL DA GIUSTIA, Gutachten zur verfassungsrechtlichen Zulässigkeit virtueller Beratungen der Bundesversammlung vom 1. April 2021, da consultar sut: <https://www.parlament.ch/centers/documents/de/gutachten-bj-virtuelles-parlament-d.pdf>; CHRISTOPH ERRASS, St. Galler Kommentar zu Art. 22 BV, N 18; Onlinekommentar zu Art. 22 BV, N 69 cun ulteriuras infurmaziuns, da consultar sut: <https://onlinekommentar.ch/de/kommentare/bv22>.

¹⁵ Cf. art. 32a da la Lescha federala davart l'Assamblea federala (Lescha dal parlament, LParl; CS 171.10).

¹⁶ Cf. art. 32a al. 2 LParl.

¹⁷ Cf. tar l'entira tematica Fegl uffizial federal 2022 301, p. 62 ss.

a sesidas fisicas è pussaivla sut tschertas premissas.¹⁸ Medemamain èsi pussaivel da far las sesidas da las cumissiuns sut tschertas premissas en moda virtuala ed ibrida.¹⁹

Auters chantuns: Auters chantuns han differentas regulaziuns en chaussa. Tscherts chantuns pussibiliteschan sesidas virtualas mo per ils organs da lur cussegls (cumissiuns, Biro dal cussegl) sco er – complementarmain – la votaziun a distanza (BS, BE) u er la participaziun ad elecziuns avertas ord distanza (BS). Auters chantuns permettian sessiuns ibridas e la realisaziun da sesidas virtualas da las cumissiuns (SO) u er mo sessiuns ibridas (FR).

Il manaschi parlamentar en il chantun Grischun ha bain er funcziunà durant la pandemia da COVID senza talas reglas. Il Cussegl grond è sa radunà l'emprim duas giadas en la Halla da la citad da Cuira ed alura quatter giadas en il Center da congress a Tavau. En quest connex è Tavau sa mussà sco lieu spezialmain adattà pervia da las relaziuns da spazi generusas e pervia da l'infrastructura tecnica existenta sco er perquai ch'ils custs supplementars èn restads entaifer il rom. A medem temp è però er resultada ina gronda dependenza da la disponibladad da quest lieu, perquai che auters lieus en il chantun n'èn strusch vegnids en consideraziun, quai pervia da las prescripziuns severas durant la pandemia sco er pervia da las pretensiuns tecnicas e finanzialas.

Basas giuridicas che permettian da far sesidas virtualas sut tschertas premissas, pudessan garantir il manaschi parlamentar en l'avegnir er en cas, nua ch'il Cussegl grond, ses organs u singulas commembras e commembers na pon betg sa radunar fisicamain, uschenavant ch'i na sa tracta betg gist d'ina stgarsezza d'electricitad.

Per la Lescha davart il Cussegl grond vegn perquai proponida ina basa giuridica, che pussibilitescha sesidas virtualas en talas situaziuns. Sin basa da quai pon las singulas premissas per far talas sesidas dal Cussegl grond, da la CP e da las cumissiuns vegnir regladas en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond (tar las singulas premissas guardar qua sutvart sut cifra 3.2.1 «Art. 45b sboz LCG» sco er sut cifra 3.2.2 «Art. 11b sboz UGCG», «Art. 14b sboz UGCG», «Art. 48a sboz UGCG» ed «Art. 48b sboz UGCG»).

c. Elecziuns secretas

Il Cussegl grond elegia ses organs e sias cumissiuns, il presidi da la Regenza, las commembras ed ils commembers da la Dretgira superiura e da la Dretgira da giustia sco er ulteriuras titularas ed ulteriurs titulars d'uffizis (art. 57 LCG). Questas elecziuns vegnan da princip fatgas en scrit ed en moda secreta (art. 58 al. 1 LCG). Exceptadas da quai èn elecziuns per cumissiuns dal Cussegl grond, nua ch'i n'èn betg avant maun dapli propostas electoralas che sezs ch'èn d'occupar. Per talas elecziuns vala la votaziun averta (art. 58 al. 2 LCG). En cas ch'ina reuniun fisica n'è betg pussaivla ed in'elecziun na cumporta nagin entardament, n'exista nagina regulaziun che permetta elecziuns secretas en autra moda e maniera. Per realisar elecziuns secretas virtualas

¹⁸ Cf. art. 10a LParl.

¹⁹ Cf. art. 45b LParl.

mancan fin ussa las premissas tecnicas.²⁰ Ina soluziun per il cas descrit po esser la via postala.

Perquai vegn proponida ina basa giuridica che permetta da far sin via postala quellas elecziuns secretas che na cumportan nagin entardament (p.ex. elecziuns dal presidi dal Cussegl grond u da la Regenza). La disposiziun duai gist vegnir formulada uschia, ch'ella po vegnir duvrada en l'avegnir er per autras variantas da realisaziun che observan il secret d'elecziun, sco per exempel l'elecziun secreta virtuala, uschespert che las premissas tecnicas èn avant maun. Ina clausula auxiliara duai ultra da quai prevair sco ultim med, che la majoriad da las commembras e dals commembers dal Cussegl grond po decider da far elecziuns avertas (p.ex. sche er la via postala n'è betg pli pussaivla).

d. Procedura da circulaziun da la Conferenza da las presidentas e dals presidents
L'art. 11 UGCG regla la convocaziun, il dretg da prender part da las sesidas cun vusch consultativa, il dretg da la decisiun da tagl sco er las cumpetenzas da la CP. Dal rest conceda l'art. 11 al. 3 UGCG a la CP il dretg da reglar independentamain sia procedura tar votaziuns. La procedura da circulaziun n'è betg reglada per la CP.

La CP è l'organ directiv e coordinativ dal Cussegl grond. Ella ademplescha numerusas incumbensas impurtantas, tranter auter tar la planisaziun e la preparaziun da las sessiuns. Ella sa raduna uschè savens sco quai che las fatschentas pretendan, per regla mintgamai ina giada circa tschintg emnas avant la sessiun ed ina giada l'emprim di da la sessiun. En tscherts cas n'ha la CP betg la pussaivladad u il temp per convocar e far sesidas en moda ordinaria. Quai è capità in pèr giadas durant la pandemia da COVID, uschia che la CP ha stuì prender intgins paucs conclus sin via circulara. Perquai ch'i n'exista fin ussa nagina regulaziun che po vegnir applitgada directamain per conclus circulars da la CP, èn ins partids da la necessitad da l'unanimitad (analogamain a l'art. 66 al. 2 CCS).

Perquai vegn proponida ina basa giuridica che permetta a la CP da votar en scrit davart ina fatschenta en la procedura da circulaziun, sche naginas commembras e commembers na refusan quai. Dal rest duain las disposiziuns generalas davart la procedura, en spezial l'art. 11 al. 3 UGCG, valair confirm al senn per la procedura da circulaziun.

e. Procedura da circulaziun da las cumissiuns

La procedura da decisiun da las cumissiuns è reglada en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond principalmain sco suonda: las cumissiuns èn ablas da decider, sche dus terzs da las commembras e dals commembers èn preschents ad ina sesida²¹; las votaziuns han lieu avertamain e la presidenta u il president decida en cas da paritad da las vuschs; las commembras ed ils commembers da la cumissiun èn obligads da votar (art. 14 UGCG). La procedura da circulaziun n'è betg reglada per las cumissiuns.

Durant la pandemia da COVID han las cumissiuns bain pudì far tut las sesidas necessarias en moda fisica u virtuala cun avunda participantas e participants. Tuttina pon

²⁰ Guardar cifra 1.3.2.b qua survart ed annotaziun 17.

²¹ In sistem da substituziun per las cumissiuns n'exista betg en il chantun Grischun.

ins s'imaginar cas en l'avegnir, nua che las cumissiuns n'han betg la pussaivladad u il temp per convocar e far sesidas en moda ordinaria e nua ch'igl exista pia in basegn d'ina procedura da circulaziun. Correspudentamain han per exempel ils chantuns BE e SO reglà expressivamain la procedura da circulaziun. En tuts dus chantuns è questa procedura admissa mo excepziunalmain sut premissas spezialas, e quai per fatschentas urgentas ch'èn adattadas da vegnir concluidas sin via circulara.

Er per las cumissiuns dal Cussegl grond dal chantun Grischun vegn perquai proponida ina basa giuridica che permetta ad ellas da votar en scrit davart ina fatschenta en la procedura da circulaziun, sche naginas commembras e nagins commembers na refusan quai. Dal rest na duain elecziuns secretas betg esser admissas en la procedura da circulaziun, e las disposiziuns generalas davart la procedura, en spezial l'art. 14 UGCG, duain valair confirm al senn per la procedura da circulaziun.

f. Dumonda urgente

L'instrument parlamentar da la dumonda è reglà en la Lescha davart il Cussegl grond ed en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond. Cun quest instrument po ina fracziun, ina cumissiun ubain ina singula commembra u commember dal Cussegl grond pretender infurmaziuns da la Regenza davart fatschentas impurtantas (art. 48 LCG). Il pli tard en la segunda sessiun suenter l'inoltraziun respunda la Regenza las dumondas en scrit (art. 70 al. 1 UGCG). Il Cussegl grond po er declerar dumondas sco urgentas (art. 66 UGCG). Dumondas urgentas ston vegnir inoltradas il pli tard durant la sesida d'apertura d'ina sessiun. Anc il medem di – il pli tard però il di suenter – decida il Cussegl grond sin proposta da la CP, sch'el vul declerar la dumonda sco urgente. Sch'el fa quai, prepara la Regenza immediatamain la risposta, per che quella possa vegnir discutada anc en la medema sessiun.

La Lescha davart il Cussegl grond e l'Urden da gestiun dal Cussegl grond na defineschan betg pli detagliadamain la noziun da l'urgenza e na cuntegnan er nagins criteris d'examinaziun. Tut tenor po quai avair per consequenza, che l'examinaziun vegn plitost fatga tenor consideraziuns politicas che tenor il criteri objectiv da l'urgenza temporala.

Perquai vegni proponì da definir la noziun da l'urgenza – en las basas giuridicas existentas – sco urgenza temporala. A medem temp duain l'examinaziun sco er la decisiun davart l'urgenza vegnir delegadas a la CP (tar las singulas premissas guardar cifra 3.2.2 qua sutvart: Art. 66 sboz UGCG).

g. Incumbensa urgente

L'instrument parlamentar da l'incumbensa è reglà en la Lescha davart il Cussegl grond ed en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond. Cun quest instrument pon cumissiuns, fracziuns u almain 20 commembras e commembers dal Cussegl grond incumbensar la Regenza da sustegnair il Cussegl grond tar l'execuziun d'atgnas cumpetenzas u da prender sezza mesiras (art. 47 LCG). Il pli tard en la segunda sessiun suenter l'inoltraziun sto la Regenza lura suttametter in rapport ed ina proposta en scrit d'acceptar cumplainamain u parzialmain l'incumbensa ubain da midar, stritgar u refusar l'incumbensa. Suenter decida il Cussegl grond, sche l'incumbensa duai vegnir assegnada a

la Regenza (art. 67 s. UGCG). Sche la maioritad da las commembras e dals com-membres dal Cussegl grond sustegna il giavisch ed approvescha l'assegnaziun, ha l'incumbensa l'effect d'ina instrucziun resp. d'ina directiva a la Regenza. Cuntrari a la dumonda urgenta na cuntegnan la Lescha davart il Cussegl grond e l'Urden da gestiun dal Cussegl grond dentant nagina basa giuridica, che prevesa da declerar ina incum-bensa sco urgenta e da la tractar anc en la medema u en la proxima sessiun. Er cun l'instrument da la proposta da prender in conclus direct n'è in tractament betg pussaivel en la medema sessiun, cunquai ch'i po vegnir decidì pir a chaschun d'ina proxima sesida suenter l'inoltraziun, sche la proposta duai vegnir declerada per relevanta (cf. art. 50 LCG, art. 72 UGCG).

L'incumbensa urgenta resp. in instrument cumparegliabel enconuschan ils chantuns AG, BE, SG, SO, TG e VS. En ils chantuns BE e VS decida il Biro dal Cussegl grond (correspunda a la CP) davart l'urgenza ed en ils auters chantuns il parlament. En ils chantuns AG e SO dovri ina maioritad da dus terzs dal Cussegl grond per decider ch'ina incumbensa saja urgenta. Sche l'incumbensa vegn declerada per urgenta, vegn ella tractada en ils chantuns AG, SG, TG e VS en la medema sessiun, en il chantun SO en la proxima sessiun ed en il chantun BE en la medema u il pli tard en la proxima sessiun.

L'incumbensa urgenta po bain accelerar la procedura e rinforzar l'abiltad d'agir dal Cussegl grond. A medem temp cuntegna ella dentant er tschertas ristgas. Ils scleriments precedents han ina impurtanza decisiva en vista a l'effect liant. Tut tenor il tema na vegni dentant strusch u insumma betg ad esser pussaivel per la Regenza da sclerir – entaifer in u dus dis da lavur – tut ils aspects finanzials, giuridics, factics e politics d'ina incumbensa urgenta, e lura anc far ina preschentaziun en scrit e da prender in conclus formal en chausa en ina sesida da la Regenza. Sche scleriments detagliads n'èn betg pussaivels, poi sa mussar pli tard, ch'ina incumbensa urgenta acceptada n'è betg suffizienta, è exagerada, manchenta la finamira u n'è betg realisabla. Da l'autra vart ha la pandemia da COVID mussà, ch'in tractament urgent da singulas incum-bensas en il Cussegl grond po esser inditgà en ina situaziun extraordinaria, uschia ch'ils dischavantatgs ston vegnir acceptads en talas situaziuns extraordinarias.

Sin basa da la decleraziun protocollarica²² en connex cun l'incumbensa da la fracziun da la PS ch'è vegnida retratga, propona la Regenza perquai ina basa giuridica che pussibilitescha incumbensas urgentas en situaziuns extraordinarias. Dal rest duai l'incumbensa urgenta s'orientar a las premissas da la dumonda urgenta (per las singulas premissas guardar cifra 3.2.2 qua sutvart sut «Art. 66 sboz UGCG»).

h. Procedura da resoluziun

En fatschentas impurtantas per il chantun po il Cussegl grond relaschar manifesta-zions (resoluziuns) (art. 59 LCG). Sbozs per talas ston vegnir inoltrads en scrit a la CP, er per mauns da la Regenza. Els ston vegnir suttascrits d'almain 25 commembras e

²² PCG 2/2020-2021, p. 449.

commembers dal Cussegl grond. Ulteriuras disposiziuns che reglassan pli detagliadain la procedura da resoluziun, n'èn cuntegnidas ni en la Lescha davart il Cussegl grond ni en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond.

Resoluziuns han in effect puramain politic. Dapi lur introducziun han ellas gì plitgunsch ina pitschna impurtanza en il Cussegl grond. Ils onns 1993 fin 2020 èn vegnidas inoltradas mo set resoluziuns. Durant la pandemia da COVID è la resoluziun vegnida duvrada sco med per exprimer vers anora las tenutas u las aspectativas dal Cussegl grond davart mesiras generalas u er fitg concretas per superar la crisa. Dal favrer fin l'october 2021 ha il Cussegl grond tractà trais resoluziuns. Las resoluziuns inoltradas èn mintgamai vegnidas tractandadas per la sessiun currenta ed er tractadas en quella sessiun; ma tuttas èn vegnidas retratgas u refusadas. Durant la pandemia èn las resoluziuns per part vegnidas inoltradas e tractandadas a fitg curta vista – per il solit pir curt avant il cumenzament da la sessiun u schizunt pir durant la sessiun. Uschia n'han las commembras ed ils commembers dal Cussegl grond sco er las fracziuns betg gì avunda temp da sa far in'opiniun. Quai è d'attribuir tranter auter al fatg, che la resoluziun actuala è reglada en moda rudimentara e che la procedura da l'examinaziun preliminar n'è betg clera. Perquai che la resoluziun n'è – areguard la sistematica da la lescha – betg reglada sut il titel da las intervenziuns parlamentaras, na pon er las reglas formalas per il tractament d'incumbensas, da dumondas e da conclus directs betg vegnir applitgadas senza adattaziuns per resoluziuns. En spezial las disposiziuns ch'èn cuntegnidas sut il titel numnà e che tractan l'inoltraziun e la refusa sco er il tractament urgent, èn applitgabras mo limitadamain per la resoluziun.

Perquai vegni proponì da reglar pli cleramain la procedura da resoluziun. Questa regulaziun cumpiglia er las prescripziuns ch'èn actualmain cuntegnidas en ina fixaziun da la pratica da la CP. Plinavant sclerescha ella la relaziun envers las intervenziuns parlamentaras. La regulaziun duai prevair, ch'il Cussegl grond tracta resoluziuns il pli tard en la segunda sessiun suenter l'inoltraziun e che las disposiziuns davart l'inoltraziun e la refusa sco er davart il tractament urgent d'intervenziuns parlamentaras valan conform al senn per la procedura (art. 65 s. UGCG).

1.3.3 Regenza

a. Spustament u annullaziun da votaziuns

Votaziuns en chaussas chantunalas vegnan ordinadas da la Regenza, votaziuns en chaussas regionalas da la cumissiun regionala (art. 15 al. 1 LDPC). L'autorità ordinanta communitgescha publicamain il termin da la votaziun e relascha las directives necessarias per la realisaziun (art. 15 al. 2 LDPC). Disposiziuns che prevesan da spustar u annullar votaziuns ordinadas n'existan betg fin ussa.

En il rom d'ina revisiun da la Lescha federala davart ils dretgs politics²³ han las Chombras federalas deliberà ina disposiziun che prevesa, ch'il Cussegl federal po spustar u annullar ina votaziun ordinada, sch'igl ha dà u sch'igl exista il privel d'in grev

²³ LDP; CS 161.1.

disturbi da la votaziun. En quest cas è el obligà da suttametter ils projects pertutgads a la votaziun dal pievel, e quai entaifer 10 mais suenter ch'il disturbi è davent.²⁴

La pandemia da COVID ha mussà, ch'i po eventualmain esser necessari da spustar u annullar ina votaziun ordinada. Per far quai n'exista fin ussa nagina basa giuridica explicita. Perquai vegni proponì da cumpletter la disposiziun existenta pertutgant l'ordinaziun da votaziuns en la Lescha davart ils dretgs politics en quel senn, che votaziuns gia ordinadas pon vegnir spustadas u annulladas, sch'igl ha dà u sch'igl exista il privel d'in grev disturbi da la votaziun. En quest cas duai l'autorità ordinanta esser obligada da suttametter ils projects pertutgads a la votaziun dal pievel, e quai entaifer 10 mais suenter ch'il disturbi è davent. La formulaziun da la disposiziun chantunala s'orientescha a la disposiziun deliberada da las Chombras federalas.²⁵

b. Abilitad da decider da la Regenza

La Regenza sa cumpona da tschintg commembras e commembers (art. 38 al. 1 CC). Ella è abla da decider, sche almain trais commembras e commembers èn preschents ed han il dretg da votar (art. 9 LORA). Quest quorum vala er per conclus circulars e per sesidas da la Regenza via conferenza da telefon u da video, sche las premissas per questas furmas da sesidas èn ademplidas.²⁶ Plinavant po la presidenta u il president da la Regenza relaschar disposiziuns presidialas, sch'ina fatschenta na cumporta nagin entardament. Questas disposiziuns ston vegnir communitgadas posteriurmain a la Regenza, e quai senza retard (art. 12 al. 3 LORA). Ina regulaziun per decider davart ina fatschenta che na cumporta nagin entardament n'exista betg fin ussa, sch'il quorum minimal n'è betg pli garantì e sch'ina disposiziun presidiala n'è betg pussaivla.

L'anteriur Urden da gestiun per la Regenza dal chantun Grischun dals 26 da favrer 1972 preveseva per in tal cas il suandant: «Sche dapli che duas commembras respectivamain dus commembers ston prender recusaziun u èn impedids, sa cumplettescha l'autorità cun agid da la presidenta u dal president dal Cussegl grond, da la vicepresidenta u dal vicepresidente dal Cussegl grond e – sche necessari – d'anteriuras presidentas u d'anteriurs presidents dal Cussegl grond, uschenavant ch'ellas ed els èn anc commembras respectivamain commembers dal Cussegl grond» (art. 13 al. 2 vUGR, vDG 170.320).²⁷ Cun relaschar la Lescha davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administraziun dals 15 da zercladur 2006 èsi vegnì desistì da questa regulaziun «pervia da la pitschna relevanza pratica».²⁸

Ina cumparegliaziun cun auters chantuns e cun la Confederaziun ha mussà, ch'i vegn fatg diever cunzunt da las suandantas pussaivladads: conclus presidials (AI, AR, BE, BL, JU, LU, NE, SG, SO, VS, Confederaziun), conclus circulars, conferenzas da

²⁴ Fegl uffizial federal 2025 1580, p. 14 s.; Fegl uffizial federal 2025 1581 (art. 10 al. 1ter sboz LDP); fatschenta dal parlament nr. 25.047, da consultar sut: parlament.ch.

²⁵ Guardar annotaziun 24.

²⁶ Cf. art. 10 LORA ed art. 1a da l'Ordinaziun davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administraziun (OORA; DG 170.310).

²⁷ Missiva carnet nr. 20/1971-1972, p. 236 ss.

²⁸ Missiva carnet nr. 19/2005-2006, p. 1822 e 1826.

telefon e da video e/u da models ibrids. Ils chantuns BS, SZ e ZH han ina regulaziun che permetta da sutpassar sut tschertas premissas il quorum ordinari per ina persuna. Il chantun VD ha ina regulaziun che permetta a la Regenza da decider davart ina fatschenta, er sch'il quorum necessari per l'abiltad da decider na vegn betg cuntanschì. Quai, sche las preschentas ed ils preschents èn da l'avis che la fatschenta saja urgenta.²⁹ Tut questas regulaziuns na porschan dentant nagina soluziun, en cas che tut las commembras ed ils commembers fissan impedids. En cas che la Regenza n'è betg pli abla da decider ed en cas che las fatschentas na cumportan nagin entardament, ha il chantun OW ina regulaziun che permetta a la presidenta u al president da la Regenza da cumpletar la Regenza cun commembras e commembers dal Cussegl grond.³⁰ Ina regulaziun anc in pau pli differenziada ha il chantun VS: Sche la Regenza n'è betg pli abla da decider, designescha il Biro dal Cussegl grond – resguardond la repartiziun politica anteriura – las deputadas ed ils deputads necessaris per occupar ils posts vacants.³¹

La pandemia da COVID ha mussà, ch'igl exista in basegn per ina tala regulaziun. In tal basegn po per exempel esser avant maun, sche pli che duas commembras e commembers da la Regenza ston prender recusaziun u èn impedids per motivs da sanadad e sch'er ina disposiziun presidiala n'è betg pussaivla. Pensar pon ins qua er ad ina disgrazia sco quella da Humlikon l'onn 1963, nua che l'entira executiva communal è sa disgraziada tras la crudada d'in aviun.³² En ina tala situaziun sa tracti da garantir – cun suppleantas e suppleants temporars – l'abiltad da decider davart decisions che na cumportan nagin entardament, fin ch'ins ha fatg elecziuns substitutivas. Il cuntegn da la disposiziun da l'anterior Urden da gestiun per la Regenza dal chantun Grischun, menziunà qua survar, duai perquai puspè vegnir surpiglià confirm al senn. Ultra da quai duai vegnir agiuntada ina disposiziun cun la suandanta clausula auxiliara: Sche la Regenza n'è betg pli abla da decider davart fatschentas che na cumportan nagin entardament, cumplettescha la CP la Regenza cun commembras e commembers dal Cussegl grond, fin che la Regenza è puspè abla da decider.

2. Finamiras da la revisiun

Cun questa revisiun duain vegnir stgaffidas las basas giuridicas necessarias per meglierar l'abiltad d'agir dal Cussegl grond e da la Regenza en situaziuns excepziunalas. Vegnir relaschadas duain en spezial:

- disposiziuns che permettian al Cussegl grond en situaziuns excepziunalas da divergiar durant in temp limità da ses urden general da procedura;
- disposiziuns davart sesidas virtualas ed ibridas dal Cussegl grond e da ses organs;
- disposiziuns davart la realisaziun d'elecziuns secretas dal Cussegl grond;

²⁹ Cf. art. 42 al. 2 da la Loi sur l'organisation du Conseil d'Etat, LOCE; BLV 172.115.

³⁰ Cf. art. 15 al. 2 dal Staatsverwaltungsgesetz, StVG; GDB 130.1.

³¹ Cf. art. 30 al. 2 dal Gesetz über den Bevölkerungsschutz und die Bewältigung von besonderen und ausserordentlichen Lagen, GBBAL; SGS 501.1.

³² Guardar latiers <https://www.shn.ch/region/weinland/2018-09-04/als-ein-flugzeugabsturz-ein-fuenftel-der-einwohner-von-humlikon-toetete>.

- disposiziuns davart la procedura da circulaziun da la CP e da las cumissiuns dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart dumondas ed incumbensas urgentas dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart la procedura da resoluziun dal Cussegl grond;
- disposiziuns davart il spustament u l'annullaziun da votaziuns; sco er
- disposiziuns davart l'abiltad da decider da la Regenza.

3. Project da revisiun

3.1 Principis da las novas regulaziuns

3.1.1 Stgalim da las normas

Tut las disposiziuns impurtantas ston vegnir relaschadas dal Cussegl grond sin il stgalim da leschas (art. 31 al. 1 CC). Disposiziuns impurtantas èn la regulaziun excepziunala da l'urden general da procedura, la norma fundamentala davart sesidas virtualas dal Cussegl grond e da ses organs, la regulaziun d'elecziuns secretas dal Cussegl grond, la regulaziun davart il spustament u l'annullaziun da votaziuns sco er la regulaziun pertutgant l'abiltad da decider da la Regenza.

Disposiziuns main impurtantas vegnan relaschadas sin il stgalim d'ordinaziuns. Latiers tutgan las disposiziuns executivas tar sesidas virtualas dal Cussegl grond e da ses organs, la regulaziun da la procedura da circulaziun da la CP e da las cumissiuns, las disposiziuns davart dumondas ed incumbensas urgentas sco er davart la procedura da resoluziun dal Cussegl grond.

3.1.2 Integrasiun en l'urden giuridic existent

La revisiun è pussaivla cun integrar novas disposiziuns e cun midar disposiziuns existentas en la Lescha davart il Cussegl grond, en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond, en la Lescha davart ils dretgs politics en il chantun Grischun sco er en la Lescha davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administrasiun. La realisaziun da l'incumbensa pertutga plirs secturs speziels ch'èn reglads en differentas leschas, uschia che la revisiun da las leschas po succeder en furma d'ina lescha generala.³³

3.1.3 Cuntegns da la regulaziun

- Art. 45a sboz LCG (nov): Urden da procedura divergent dal Cussegl grond
- Art. 45b sboz LCG (nov): Sesidas virtualas dal Cussegl grond e da ses organs
- Art. 58 al. 3 ed al. 4 sboz Elecziuns secretas dal Cussegl grond
LCG (nov):

³³ Cf. MÜLLER GEORG / UHLMANN FELIX / HÖFLER STEFAN, Elemente einer Rechtsetzungslehre, 4. ed., Turitg 2024, p. 123; guardar sco exempel la Lescha federala dals 17 da december 2010 davart il mantegniment da la democrazia, dal stadi da dretg e da l'abiltad d'agir en situaziuns extraordinarias (AS 2011 1381), cun la quala la Lescha davart l'organisaziun da la regenza e da l'administrasiun (LORA; CS 172.010), la Lescha dal parlament e la Lescha federala davart las finanzas da la Confederaziun (Lescha da finanzas, LFC; CS 611.0) èn vegnidas midadas.

- Art. 11a sboz UGCG (nov): Procedura da circulaziun da la Conferenza da las presidentas e dals presidents
- Art. 11b sboz UGCG (nov): Sesidas virtualas da la Conferenza da las presidentas e dals presidents
- Art. 14a sboz UGCG (nov): Procedura da circulaziun da las cumissiuns
- Art. 14b sboz UGCG (nov): Sesidas virtualas da las cumissiuns
- Art. 48a sboz UGCG (nov): Sesidas virtualas dal Cussegl grond
- Art. 48b sboz UGCG (nov): Participaziun virtuala a las sesidas dal Cussegl grond
- Art. 66 sboz UGCG (midà): Dumondas ed incumbensas urgentas dal Cussegl grond
- Art. 75a sboz UGCG (nov): Procedura da resoluziun dal Cussegl grond
- Art. 15 al. 3 sboz LDPC (nov): Spustament u annullaziun da votaziuns
- Art. 9bis sboz LORA (nov): Nagina abilitad da decider da la Regenza

3.2 Explicaziuns davart las singulas disposiziuns

3.2.1 Lescha davart il Cussegl grond

Art. 45a sboz LCG (nov) – Regulaziuns excepziunalas

La disposiziun prevesa, che la CP po divergiar en situaziuns excepziunalas da l'urden general da procedura e concluder mesiras organisatoricas da durada limitada, en spezial andaments accelerads e simplifitgads. La noziun «situaziun excepziunala» s'orientescha a la noziun da la «situaziun extraordinaria» tenor l'art. 48 CC. Mesiras imaginablas en talas situaziuns èn per exempel: in termin pli curt per convocar sessiuns, la midada dal quorum da decisiun u adattaziuns da l'andament da las debattas (p.ex. simplificaziuns en la procedura da dumonda u reducziun dal temp da discurrer).

Art. 45b sboz LCG (nov) – Sesidas virtualas

La disposiziun furma la norma fundamentala per permetter sesidas virtualas dal Cussegl grond e da ses organs en situaziuns, nua ch'i n'è betg pussaivel da sa radunar fisicamain.³⁴ Ils detagls da las premissas per realisar talas sesidas duain vegnir reglads en l'Urden da gestiun dal Cussegl grond (guardar qua sutvart). Sesidas fisicas han vinavant la precedenza envers sesidas virtualas. Situaziuns pussaivlas per

³⁴ Pertutgant la noziun da la sesida virtuala guardar la cifra 1.3.2.b qua survart.

l'admissibladad d'ina sesida virtuala u d'ina participaziun virtuala ad ina sesida fisica èn per exempel in'ulteriura pandemia cun restricziuns da contacts u ina isolaziun cumpletta da singuls territoris (p.ex. en consequenza d'in eveniment da la natira). Motivs per realisar sesidas virtualas cumpletas u parzialas èn unicamain circumstanças externas, betg dentant ils giavischs persunals da las commembras e dals commembers dal Cussegl grond.

Art. 58 al. 3 ed al. 4 sboz LCG (nov) – Elecziuns secretas

Tenor il nov alinea 3 duain elecziuns en il senn da l'art. 57 LCG esser pussaivlas per posta u en in'autra moda che observa il secret d'elecziun, sch'ellas na cumportan nagin entardament e sche l'organ electoral n'ha betg la pussaivladad da sa radunar fisicamain. Il nov alinea 4 cuntegna ina clausula auxiliara sco ultim med: Tenor quella duai la maioritad da las commembras e dals commembers dal Cussegl grond pudair decider da far elecziuns avertas (p.ex. sche er la via postala n'è betg pli pussaivla).

3.2.2 Urden da gestiun dal Cussegl grond

Art. 11a sboz UGCG (nov) – Procedura da circulaziun (CP)

La disposiziun prevesa che la CP po votar en scrit en la procedura da circulaziun davart ina fatschenta, sche naginas commembras e nagins commembers na refusan quai. Dal rest duain las disposiziuns generalas davart la procedura, en spezial l'art. 11 al. 3 UGCG, valair conform al senn per la procedura da circulaziun.

Art. 11b sboz UGCG (nov) – Sesidas virtualas (CP)

La disposiziun regla las premissas per sesidas virtualas da la CP. Sin basa d'in conclus da la presidenta u dal president dal Cussegl grond duai esser permess da far sesidas virtualas, sch'i n'è betg pussaivel da sa radunar fisicamain. Plinavant duain singulas commembras e commembers pudair sa participar virtualmain ad ina sesida fisica, sche tant la singula commembra u il singul commember sco er sia substituta u ses substitut na pon betg sa participar fisicamain a la sesida pervia d'ina ordinaziun uffiziala u pervia d'in cas da forza superiura.

Art. 14a sboz UGCG (nov) – Procedura da circulaziun (cumissiuns)

La disposiziun prevesa che las cumissiuns pon votar en scrit en la procedura da circulaziun davart ina fatschenta, sche naginas commembras e nagins commembers na refusan quai. Elecziuns secretas duain restar exclusas en la procedura da circulaziun. Dal rest duain las disposiziuns generalas davart la procedura, en spezial l'art. 14 UGCG, valair conform al senn per la procedura da circulaziun.

Art. 14b sboz UGCG (nov) – Sesidas virtualas (cumissiuns)

La disposiziun regla las premissas per sesidas virtualas da las cumissiuns. Sesidas virtualas duain esser admissiblas sin basa d'in conclus da la presidenta u dal president da la cumissiun, sch'i n'è betg pussaivel da sa radunar fisicamain. Plinavant duain singulas commembras e commembers pudair sa participar virtualmain ad ina sesida fisica, sch'ellas u els na pon betg sa participar fisicamain a la sesida pervia d'ina

ordinaziun uffiziala u pervia d'in cas da forza superiura. En quest connex duain las commembras ed ils commembers che sa participeschan virtualmain a la sesida avair ils medems dretgs sco las commembras ed ils commembers sa participeschan fisicamain. Exceptada da quai resta la participaziun ad elecziuns secretas tenor l'art. 58 al. 1 LCG.

Art. 48a sboz UGCG (nov) – Sesidas virtualas dal Cussegl grond

La disposiziun regla las premissas per sesidas virtualas dal Cussegl grond en il senn pli stretg. Sesidas virtualas duain esser admissiblas sin basa d'in conclus da la CP, sch'i n'è betg pussaivel da sa radunar fisicamain. Resalvads restan conclus divergents dal Cussegl grond. La realisaziun virtuala da tractativas secretas tenor l'art. 44 LCG e d'elecziuns secretas tenor l'art. 58 al. 1 LCG è esclusa. Plinavant vegni reglà, che votaziuns na pon betg vegnir repetidas, sche commembras e commembers dal Cussegl grond n'han – pervia da motivs technics – betg pudì s'exprimer u votar durant la debatta. Ultra da quai duai vegnir communitgà al Cussegl grond ed a la publicitad, sche las sesidas dal Cussegl grond han lieu en moda virtuala.

Art. 48b sboz UGCG (nov) – Participaziun virtuala a las sesidas dal Cussegl grond

La disposiziun regla las premissas per la participaziun virtuala da singulas commembras e commembers a sesidas fisicas dal Cussegl grond. La CP duai pudair permetter a commembras e commembers dal Cussegl grond da sa participar virtualmain a las sesidas dal Cussegl grond, sch'ellas ed els na pon betg sa participar fisicamain a las sesidas dal Cussegl grond pervia d'ina ordinaziun uffiziala u pervia d'in cas da forza superiura. Quai, sch'il quorum tenor l'art. 41 al. 1 LCG vegn cuntanschì fisicamain, pia sche la mesadad da tut las commembras ed ils commembers sa participeschan fisicamain. Ina commembra u in commember dal Cussegl grond duai plinavant mo pudair sa participar virtualmain a las sesidas dal Cussegl grond, sche er tut las suppleantas ed ils suppleants tenor l'art. 33 da la Lescha davart l'elecziun dal Cussegl grond³⁵ na pon betg sa participar fisicamain a la sesida pervia d'ina ordinaziun uffiziala u pervia d'in cas da forza superiura. En quest cas sto la commembra u il commember dal Cussegl grond inoltrar al Secretariat dal Cussegl grond a temp ina dumonda motivada per ina participaziun virtuala. Las commembras ed ils commembers dal Cussegl grond che sa participeschan virtualmain a la sesida, han ils medems dretgs sco las commembras ed ils commembers che sa participeschan fisicamain. Exceptada da quai resta la participaziun a tractativas secretas tenor l'art. 44 LCG ed ad elecziuns secretas tenor l'art. 58 al. 1 LCG.

Art. 66 sboz UGCG (midà) – Tractament urgent (dumondas ed incumbensas)

Tras la midada da l'art. 66 UGCG duain vegnir fixads criteris per l'urgenza e vegnir introducida – en situaziuns extraordinarias – supplementarmain l'incumbensa urgenta. La CP duai da nov pudair concluder l'urgenza a maun dals criteris fixads. In'urgenza è avant maun per las dumondas, sch'ellas adempleschan tut las suandantas premissas:

³⁵ Lescha davart l'elecziun dal Cussegl grond, LECG; DG 150.400.

(a) ellas concernan in fatg actual che pretenda ina discussiun immediata; (b) ellas vegnan communitgadas a la CP en furma d'in sboz en scrit e cun ina curta motivaziun da l'urgenza, e quai il pli tard il venderdi avant il cumenzament da la sessiun a las 12.00; (c) ellas vegnan inoltradas a chaschun da la sesida d'avertura da la sessiun. Incumbensas urgentas premettan, ch'ina situaziun extraordinaria tenor l'art. 48 CC saja avant maun e che las premissas gist numnadas (a–c) sajan ademplitas. D'ina situaziun extraordinaria sa tracti, sch'igl ha dà u sch'igl exista il privel da disturbis gravants da la segirezza publica u da crisas socialas en l'entir Grischun u en parts dal chantun. Cun auters plets èsi ina «situaziun da periclitaziun effectuada d'eveniments imprevis da tut gener, che na po betg pli vegnir dumagnada cun ils meds ch'èn previs per il cas normal»³⁶. Cun la motivaziun duai en spezial vegnir mussà, quant enavant ch'ina urgenza temporala resp. ina situaziun extraordinaria è avant maun e pertge ch'i n'è betg pli convegnent da tractar ina dumonda u ina incumbensa en la surproxima sessiun. Sche la CP concluda che la dumonda u l'incumbensa saja urgente, sto ella vegnir tractada en la medema sessiun.

Art. 75a sboz UGCG (nov) – Procedura (resoluziun)

La disposiziun duai reglar pli detagliadamain la procedura da resoluziun sco er la relaziun da la resoluziun envers las intervenziuns parlamentaras. Il Cussegl grond duai tractar resoluziuns il pli tard en la segunda sessiun suenter l'inoltraziun. Plinavant duain l'art. 65 UGCG (inoltraziun e refusa) e l'art. 66 UGCG (tractament urgent) valair confurm al senn per la procedura.

3.2.3 Lescha davart ils dretgs politics en il chantun Grischun

Art. 15 al. 3 sboz LDPC (nov) – Spustament u annullaziun da votaziuns

L'autorità ordinanta duai pudair spustar u annullar ina votaziun ordinada, sch'igl ha dà u sch'igl exista il privel d'in grev disturbi da la votaziun. En quest cas è l'autorità ordinanta obligada da suttametter ils projects pertutgads a la votaziun dal pievel, e quai entaifer 10 mais suenter ch'il disturbi è davent. La protecziun dals dretgs politics tenor l'art. 34 al. 1 da la Constituziun federala da la Confederaziun svizra³⁷ pretenda, che votaziuns ordinadas dastgan vegnir spustadas u annulladas mo en cas excepziunals absoluts. La disposiziun è perquai formulada en moda severa ed ils obstachels per applitgar tala èn gronds. I sto esser avant maun in disturbi che pretenda da spustar u annullar la votaziun en l'entir chantun. Sco gia explitgà qua survast, s'orientescha la formulaziun da questa disposiziun a la disposiziun ch'è vegnida deliberada da las Chombras federalas.³⁸

3.2.4 Lescha davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administraziun

Art. 9bis sboz LORA (nov) – Nagina abilitad da decider (Regenza)

La disposiziun da l'anteriur Urden da gestiun per la Regenza dal chantun Grischun dals 26 da favrer 1972 duai puspè vegnir surpigliada confurm al senn en in nov art. 9bis

³⁶ Cf. ALBERTINI GIANFRANCO, Kommentar KV/GR, art. 48 N 7.

³⁷ Cst.; CS 101.

³⁸ Guardar cifra 1.3.3.a qua survast ed annotaziun 24.

e vegnir cumplettada cun ina clausula auxiliara. L'alineia 1 prevesa il suandant: Sche la Regenza n'è betg pli abla da decider, e sch'ella stuess decider davart fatschentas che na cumportan nagin entardament, vegn ella cumplettada temporarmain cun la presidenta u il president dal Cussegl grond ubain cun la vicepresidente u il vicepresidente dal Cussegl grond e sche necessari cun anteriuras presidentas u presidents dal Cussegl grond, uschenavant ch'ellas ed els èn anc commembras e commembers dal Cussegl grond, fin che la Regenza è puspè abla da decider. Sche l'abiltad da decider na po betg vegnir cuntanschida en questa moda, nominescha la CP – tenor la clausula auxiliara da l'alineia 2 – las commembras ed ils commembers dal Cussegl grond, ch'i dovra per eliminar l'inabiltad da decider. Da la cumposiziun tenor partidas politicas èsi da tegnair quint en quest connex.

La Regenza è inabla da decider, sche pli che duas commembras u commembers èn impedids (p.ex. per motivs da sanadad u pervia d'ina disgrazia) u ston prender recusaziun, e sche er ina disposiziun presidiala tenor l'art. 12 al. 3 LORA n'è betg pussaivla. En la Regenza dastgan vegnir nominadas mo tantas substitutas e substituts, sco quai ch'i dovra per restabilir l'abiltad da decider. Las substituziuns dastgan far part da la Regenza mo uschè ditg, fin che l'abiltad da decider da la Regenza è puspè stabilida tras las commembras ed ils commembers ordinaris ubain fin che las elecziuns per commembras e commembers ordinaris da la Regenza han gì lieu. Il princip costituziunal da la separaziun da las pussanzas ed il princip collegial da la Regenza pretendan, ch'il mandat en il Cussegl grond na vegn betg exequì durant il temp da la substituziun. Quai vegn reglà explicitamain en l'alineia 3. Durant quest temp sto il mandat en il Cussegl grond vegnir exequì da la suppleanta u dal suppleant temporar (cf. art. 40 LCG ed art. 33 LECG). Plinavant pretendan ils principals menziunads: Cura che las substitutas ed ils substituts na fan betg pli part da la Regenza, na dastgan ellas ed els betg tractar en il Cussegl grond fatschentas, ch'ellas ed els han preparà en la Regenza. En quest connex regla l'alineia 4 explicitamain, che las commembras ed ils commembers dal Cussegl grond ston prender recusaziun en fatschentas, nua ch'ellas ed els èn stads participads sco commembras u commembers da la Regenza (guardar er art. 43 LCG). Cun questa concepziun è l'artitgel cumpatibel cun il princip da la separaziun da las pussanzas tenor l'art. 4 al. 1 CC sco er cun l'art. 22 CC. El vegn numnadamain applitgà subsidiarmain pir, sch'ina disposiziun presidiala n'è betg pussaivla. Pertutgadas èn mo fatschentas urgentas che na cumportan nagin entardament. E la valaivladad finescha, cura che la Regenza è puspè occupada cun las commembras ed ils commembers ordinaris ubain cura che las elecziuns han gì lieu.

4. Consequenzas finanzialas e persunalas

La revisiun n'ha naginas consequenzas finanzialas e persunalas per il sector da l'activitad guvernamentala. Per il Cussegl grond vegnan a resultar custs per l'infrastructura necessaria per realisar sesidas virtualas dal Cussegl grond e da ses organs. Per ina simpla software (senza hardware) e per in'eventuala integraziun en il sistem existent per administrar las fatschentas vegni quinta cun custs unics da circa 250 000 francs e cun taxas periodicas per licenzas da var 2'500 francs per onn. La

realisaziun duess esser pussaivla en il rom da las resursas da persunal d'enfin ussa. Sch'il Cussegl grond approvescha la revisiun parziala en quest punct, duain ils detagls vegnir elavurads e suttamess a la decisiun da la Conferenza da las presidentas e dals presidents en il rom d'in project separà. Per las regiuns e las vischnancas n'ha la revisiun naginas consequenzas finanzialas e persunalas.

5. Entrada en vigur

Sch'il Cussegl grond approvescha il project e sch'i na dat nagin referendum u sch'il project vegn acceptà en in'eventuala votaziun dal pievel, po la revisiun parziala da la Lescha davart ils dretgs politics en il chantun Grischun sco er da la Lescha davart l'organisaziun da la Regenza e da l'administraziun entrar en vigur previsiblamain l'onn 2028. Il termin da l'entrada en vigur da la revisiun parziala da la Lescha davart il Cussegl grond e da l'Urden da gestiun dal Cussegl grond vegn fixà da la CP.